

De olösta svenska mysterierna

Publicerad 13 feb 2016 kl 07.08

Sedan tidernas begynnelse har människor berättat historier om mystiska iakttagelser och fenomen.

Det moderna Sverige är inget undantag – historier kring Storsjöodjuret, Ale stenar och en mystisk cirkel i Östersjön är bara några mysterier som fått fäste i det kollektiva medvetandet.

Men vad är sanning och myt? Många frågetecken kvarstår.

Expressen har tittat på några av Sveriges största mysterier.

I jämtländska Storsjöns mörka vatten sägs ett mystiskt odjur lura. De första observationerna är nedtecknade redan under 1600-talet och genom åren har drygt 260 observationer gjorts av människor som säger sig ha sett Storsjöodjuret.

Även om ingen hittills kunnat bevisa dess existens har det genom åren gjorts upprepade insatser för att försöka fånga den beryktade besten.

Ett bolag speciellt inriktat på att fånga odjuret instiftades 1894 – finansierat av dåvarande kungen Oscar II. Med hjälp av kungens finanser tillverkades en enorm sax som sänktes ned i djupet i ett försök att fånga Storsjöodjuret. Fällan gillrades enligt uppgift med en hel gris – men inget odjur fastnade i fällan.

Även om det inte blev någon storfångst dalade inte tron på besten - teorin som lades fram var i stället att odjuret förmodligen uteslutande livnärde sig på fisk.

Och tron på storsjöodjuret lever kvar. Årligen kommer rapporter, bilder och filmer som fångat vattenfenomen vilka sägs vara bevis på att det beryktade odjuret verkligen existerar.

Samlar in observationer

Göte Norlander är ordförande i den ideella föreningen Storsjöodjuret som startades för 16 år sedan. Föreningen samlar in observationer och material i form av iakttagelser, bilder och filmer.

Göte själv gjorde en observation en sommardag i juli 1982. Han hade cyklat ner till sin verkstad som låg vid Krokomsviken. Där stötte han på sin hyresvärd.

– Vi tyckte båda att vi hade tid att prata och samtidigt som vi står där riktas våra blickar mot stranden där det ligger något som ser ut som en timmerstock, alldeles platt på ytan, berättar Göte Norlander.

Under åren har många observationer gjorts i Storsjön.

Varken Göte eller hyresvärderna kunde förklara vad det var de såg. De båda männen drog sig längre ner längs slänten – och då möttes de av nästa mystiska iakttagelse.

– Huks, fluks, 100 meter ut från vår tidigare observation, längre ut i vattnet på viken, får vi se en stor båge upp i vattnet. Bågen var ungefär 4 meter lång och 60 till 70 meter bred. Det såg ut som en upphöjning av vattnet. Ploffs så bara försvinner det här.

Övertygad – något finns i vattnet

Göte Norlanders och andra människors berättelser har tveklöst skapat ringar på vattnet. Länsstyrelsen i Jämtlands län förbjöd 1986 att "döda, skada, fånga levande djur av arten Storsjöodjuret" och att "borttaga eller skada Storsjöodjurets ägg, rom eller bo". Men nu för tiden är det fritt fram för jägare med sikte på odjuret – sedan justitieceombudsmannen efter en utredning kritiserat föreskriftens rättsliga verkan upphävde länsstyrelsen fridlysningen 2005.

Göte Norlander är övertygad om att det finns något i vattnet - men vad är oklart.

– Min grundtro är att det är jättestora fiskar, man har pratat om malar. Malar kan ju bli 300 år gamla och den första observationen finns ju nedtecknad 1635. En del tror på någon sorts ödleteori, men det verkar väl kanske mer naturligt med några stora fiskar, säger Göte Norlander.

– Men föreningen lever, och vi tror att storsjöodjuret lever också.

Storsjön är inte unik

Berättelser om stora odjur som lurar i olika vattendrag är långt ifrån unikt för Storsjön. Få har väl undgått berättelsen om ett odjur i Loch Ness mörka vatten i Skottland, men även Kanada, USA och i grannlandet Norge har sina egna berättelser om oförklarliga fenomen i olika vattendrag.

– Det finns liknande historier kring nästan varenda sjö, säger journalisten Clas Svahn.

Han har profilerat sig inom just mysterier och oförklarliga fenomen. Sedan många år är han aktiv i riksorganisationen UFO-Sverige och jobbar på Dagens Nyheter där han skriver om märkliga fenomen och händelser. Sedan 42 år tillbaka har han intresserat sig för "det okända" som han granskar med kritiska glasögon. För två år sedan besökte han Storsjön och pratade med människor som observerat oförklarliga fenomen i djupet.

– När man träffar människor på plats, och de pekar och berättar vad de har sett, då är det inte lika lätt att avfärda deras observationer som när man sitter hemma och funderar, säger Clas Svahn.

– Man ska alltid ta deras observationer på allvar, men man ska ta deras tolkningar av vad de har sett med en stor nypa salt. Något såg de, men det är deras tolkning de berättar om, förklarar han.

Vad som fått människor att år efter år rapportera observationer från storsjön har han sina egna teorier om. Han är tydlig med att det inte är sannolikt att det handlar om någon typ av "odjur" eftersom det efter alla dessa år borde ha hittats döda sådana, eller att odjur skulle ha fastnat i fiskenät eller fångats på bild under alla de undersökningar som gjorts i sjön. Göte Norlanders idé om malar eller stora fiskar tycker han inte är så tokig.

– Det är den vägen man ändå får tänka sig det hela, det är något som ändå ingår i våra fiskevatten. Det är inte något Loch Ness-odjur vi pratar om. Det kanske är något som finns på riktigt trots allt. Det är bra att man försöker ta reda på svaret. Men det är inte så folk i gemen tänker.

Fyller på – med fantasier och idéer

Men om det då rör sig något under ytan – vad är det?

När människor försöker söka svar på något de upplever som oförklarligt uppstår de här berättelserna, menar Svahn. Han menar att liknande historier berättats sedan människor samlade kring lägerelden, ett berättande som i dag delvis förflyttats till sociala medier.

– Vi har en tendens att spekulera kring det som vi inte kan förklara. Vad finns det i skogens mörker, vad är det ute i universum. Allt som vi inte riktigt ser fram till får vi fylla med våra fantasier och idéer.

Han menar att många berättelser börjar med något mycket litet. Clas Svahn har intresserat sig för UFO:n sedan han var tonåring och har genom åren sett hur en ljusprick på himmelen kan förvandlas till ett rymdskepp från en annan planet.

– Historierna kan uppstå som något väldigt, väldigt litet. Sen berättar någon vad man har sett, så tolkar någon annan det, och näste man eller kvinna som ser någonting har det här i sitt huvud och tar med sig idén om vad man borde ha sett.

Efter ett tag, kan det som i Storsjöodjurets fall, bli en historia som får starkt fäste i samhället på ett sånt sätt att den blir godkänd, berättar han. Detta påverkar också människors tolkning av vad de ser.

– Storsjöodjuret inom citattecken finns eftersom det har funnit så länge, det dyker ständigt upp nya observationer. Så även om inte alla tror på det är det godkänt att man faktiskt kan se något i storsjön. Då blir det mycket lättare att berätta om det också. Men väldigt få hittar på, det finns, men det är en

Clas Svahn.

"Pollenkungens" upplevelse

Om kring 90 mil söderut från Storsjön och Östersund ligger Ängelholm, en annan stad som är kuliss för en märklig observation. Här bodde företagaren Gösta Carlsson, i folkmun kallad "Pollenkungen", som säkrade sin rikedom genom sina naturmediciner tillverkade av extrakt från pollen.

Det är kanske inget mystiskt med det – men Gösta Carlssons egen berättelse om hur han knäckte koden som ledde till hans rikedom är desto mer sällsam. Genom åren berättade han själv om hur han den 18 maj 1946 cyklat ut i Sibirienskogen för att titta på fåglar. Då landade plötsligt ett rymdskepp framför honom - och ut kom tre utomjordingar som på något sätt lyckades förmedla den kunskap som blev nyckeln till hans pollenframgångar.

Carlsson höll fast vid sin historia till sin död 2003 då han gick bort 85 år gammal. Men genom tiderna har hans historia ifrågasatts. Clas Svahn har gett ut två böcker om Gösta Carlsson och är efter två gedigna genomgångar med 20 års mellanrum skeptisk till om det verkligen var ett besök från en annan planet Carlsson stötte ihop med den där vårdagen för 70 år sen.

– Det är väldigt många frågetecken när det gäller Göran Carlssons berättelse, säger Clas Svahn.

– Hans bror var egentligen den som skapade mycket av de här apparaterna till pollenindustrin. Så han var inte ensam, det låter kanske som det, det var andra kring honom som hjälpte honom. Hans bror var en duktig uppfinnare, det får man inte bortse från. Hans förklarig att utomjordingarna gav honom de här idéerna, det är inte hela sanningen.

Momument i gläntan där det ska ha hänt

I Ängelholm finns i dag ett monument i gläntan där Carlsson påstod att han mött utomjordiska varelser. Dit kommer i dag många turister, precis som till Östersund där myten om Storsjöodjuret odlas med hjälp av ett museum och en utkiksplats i Svenstavik, några mil från Östersund, tillägnad Storsjöodjuret. Svahn är övertygad om att kommunernas intresse för de seglivade berättelserna också har ett annat syfte.

– Du har Roswell i USA som är en förebild. Den staden lever på själva idén att det har kraschat ett flygande tefat utanför staden, har ett UFO-museum och så vidare. Både Östersund och Ängelholm kan dra nytta av de här berättelserna och idéerna. Det ser jag inget fel med så länge man balanserar detta med lite kritiskt tänkande och försöker få folk att se det på ett lite vetenskapligt sätt.

Har avslöjat flera mysterier

Genom åren har Clas Svahn varit med och avslöjat flera "mysterier" med förklaringar som har förankring i vetenskapen eller i många fall ganska vanligt förekommande naturfenomen. Men trots att människor får en förklaring - eller aldrig får bevis finns för att ett mysterium verkligen existerar på det sätt som föreslås – fortsätter människor att hålla fast vid de mystiska i berättelserna.

Clas Svahn förklarar det med att människan har en inneboende lust att hålla kvar vid mystiken och låta den leva vidare. Han menar att vi behöver den mystiska, mytiska delen av våra liv där allt inte är vardagsgrått och fyrkantigt.

– Vi har alla en andlig dimension inom oss. Tron på besök utifrån eller att det finns något okänt under vattenytan är ett andligt sökande också efter något större här i världen. Det behöver inte vara någon dålig sak, men jag vill att vi går från tro till undersökande.

Varför byggdes Ale stenar?

Foto: TOMAS LEPRINCE

FLER MYSTERIER

Ale Stenar

Vid den lilla byn Käseberga i Vallberga socken på Österlen i Ystad kommun tornar det mäktiga Ale stenar upp sig högt uppe på ett berg. Skeppssättningen som utgör 67 meter på längden och 19 meter på bredden består av 50 stora kvarssandstenar som var och en på egen hand väger omkring fem ton.

Fornlämningen som är Sveriges största, bevarade skeppssättning har kallats Sveriges eget Stonehenge eller Carnac. Men precis som de besläktade platserna i söder är syftet med Ale stenar höljt i dunkel, ett arkeologiskt mysterium. Genom åren har olika teorier lagts fram – är det en gravplats? Eller kan det handla om ett arkeologiskt instrument för att mäta solståndet?

Om ett arkeologiskt instrument för att mäta solståndet.

Ingen har ännu med säkerhet kunnat knäcka gåtan. Frågetecknet finns också kring när byggnationen egentligen uppfördes. Handlar det om en lämning från urminnes tider eller uppfördes den under yngre järnåldern?

Därför är det inte konstigt att Ale stenar har stått i centrum för en lång rad undersökningar under åren. Redan 1870 besökte arkeologen Nils G. Bruzelius Kåseberga och tecknade ner sina iakttagelser om att ett par stenar fallit. För historien har gått hårdhänt fram med Ale stenar.

1916 restes fyra stenar som fallit omkull – och i vissa fall visste man inte hur de hade varit placerade från första början. Under 50-talet utsattes platsen för ännu en oaktsam restaurering då stora jordmassor fördes bort från platsen – utan att någon arkeologisk utgrävning genomfördes.

Men de senare årtiondena har stenarna behandlats mera varsamt. På 80-talet genomförde Jan Bergström en geologisk studie och kunde konstatera att de båda sävstenarna av kambrisk sandsten från början suttit ihop. Han teori var att de brutits från berg i Gislövshammar söder om Simrishamn och att de fraktats till sin slutliga plats med en flotte eller båt. Men redan Bruzelius trodde att stenarna kom därifrån.

Under 80- och 90-talen genomförde Märta Strömberg undersökningar på platsen då man bland annat gjorde kol-14-dateringar på platsen. Slutsatsen var att stenarna restes kring vendeltiden (550-793 e. Kr.) En annan indikation på att skeppssättningen restes vid den här tiden var att stenarna inte står lika tätt som bronsålderns varianter.

Ytterligare en kol-14-datering gjordes av privatforskaren Bob Lind som med kol från en eldstad kunde konstatera att platsen kunde vara bosatt långt innan skeppssättningen restes.

På senare år har flera nya undersökningar gjorts på platsen. 2006 hittades bland annat spår av en mindre skeppssättning på platsen som Bruzelius nämnde i sina iakttagelser från sent 1800-tal.

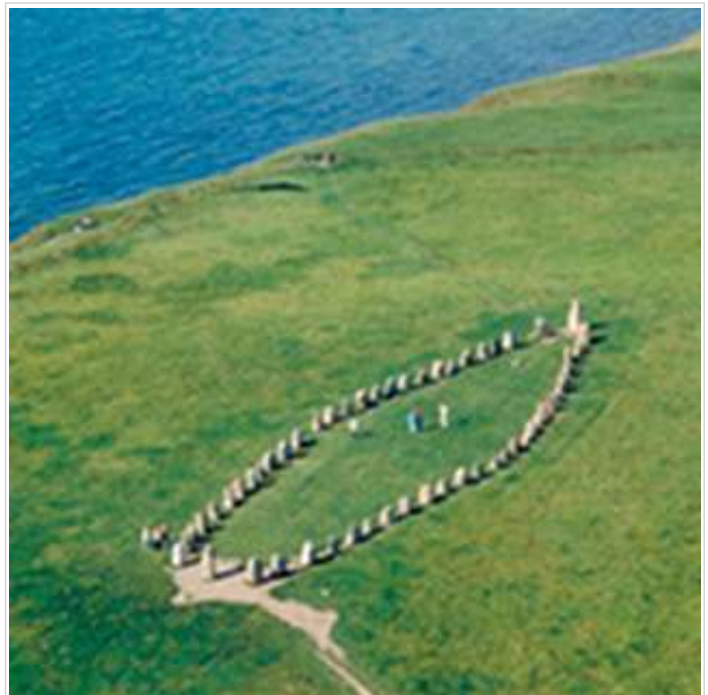
En rapport som gjordes av Riksantikvarieämbetet UV Syd i Lund på uppdrag av länsstyrelsen i Skåne 2012 visar att Ale Stenar uppfördes under järnåldern, (600 - 1000 e Kr.) Resultatet är baserat på kol 14-prover och jämförelser med danska skeppssättningar från 900-talet.

En som ivrigt drivit en teori om vad platsen kan ha använts till är kanske något otippat skådespelaren Hasse Alfredson. På 70-talet hävdade han att Ale stenar skulle kunna ha haft astronomiska funktioner. Med en kompass visade han hur skeppets mittlinje pekar mot den punkt på horisonten där solsken ses gå upp vid vinter- och sommarsolståndet. Lundaprofessorn Göran Linda gjorde egna mätningar med bättre utrustning och hans resultat stödde Alfredsons teori.

Astronomen Curt Roslund byggde på teorin och menade att man med hjälp av skeppssättningen och olika riktmärken kunde räkna ut hur många dagar som återstod till solståndet – men han har senare tagit avstånd från sin egen teori.

Även James T. Carter och Vincent H. Malmström har föreslagit att stenarna är en astronomisk kalender. Privatforskaren Bob Lind och Nils-Axel Mörner, docent i geologi, anser att Ale stenar är en solkalender. Flertalet etablerade forskare betraktar dock denna uppfattning med viss skepsis.

Så många frågor kring det mäktiga Ale stenar är fortfarande obesvarade.

Ale stenar – uppifrån.

"Pollenkungen" – Gösta Carlsson.

Foto: PER LINDSTRÖM

"Pollenkungen"

Den 18 maj 1946 hände det som skulle förändra Gösta Carlssons liv. Enligt hans egen berättelse hade han cyklat ut i Sibirienskogen för att titta på fåglar när ett flygande tefat plötsligt landade framför honom. Ur tefatet steg tre utomjordingar. Men utomjordingarna var inte fientliga, tvärtom lyckades de förmedla kunskaper till Gösta som blev nyckeln i de experiment Gösta utförde med pollen. I samband med det sällsamma mötet hittade Gösta också en liten stav, en ring och två bägare som tillhört utomjordingarna, men dessa föremål visade han mycket sällan upp. Gösta själv berättade inte historien förrän 25 år senare - när han redan skapat ett imperium kring sina upptäckter kring pollen.

Skomakarsonen Gösta Carlsson föddes 1918 utanför Ängelholm. Intresset för pollen kom tidigt, hans far var biodlare, något som gick i arv till sonen som började fundera över pollenkornens kemi. Gösta ansåg att pollen var ett livselixir vars kraft skulle tas till vara.

Tillsammans med sin bror skapade Gösta ett enormt frömjöslager och startade verksamheten AB Cernelle. Verksamheten kretsade kring pollenfabriken Oregården. Tillsammans med forskaren Hans Palmstierna lyckades bröderna knäcka koden om hur näringsämnen i pollenkornens inre kunde frigöras. Den nyfunna kunskapen och fabriken vaktades varsamt - 1956 placerades kobrör ut i fabriken för att hålla obehöriga på avstånd.

I samband med Göstas bortgång 2003 uttalade sig Curt Bergqvist, medarbetare på Cernelle och god vän med Gösta, för Helsingborgs Dagblad. Han sa då att det fanns anledningen att hålla skärpt vaksamhet, men att det nog också fanns ett PR-syfte med ormarna.

Gösta byggde snabbt ett imperium kring pollenforskning och började sälja naturläkemedlet Pollitabs mot prostatabesvär. Läkemedlet blev en försäljningssuccé – pollenkungen var krönt.

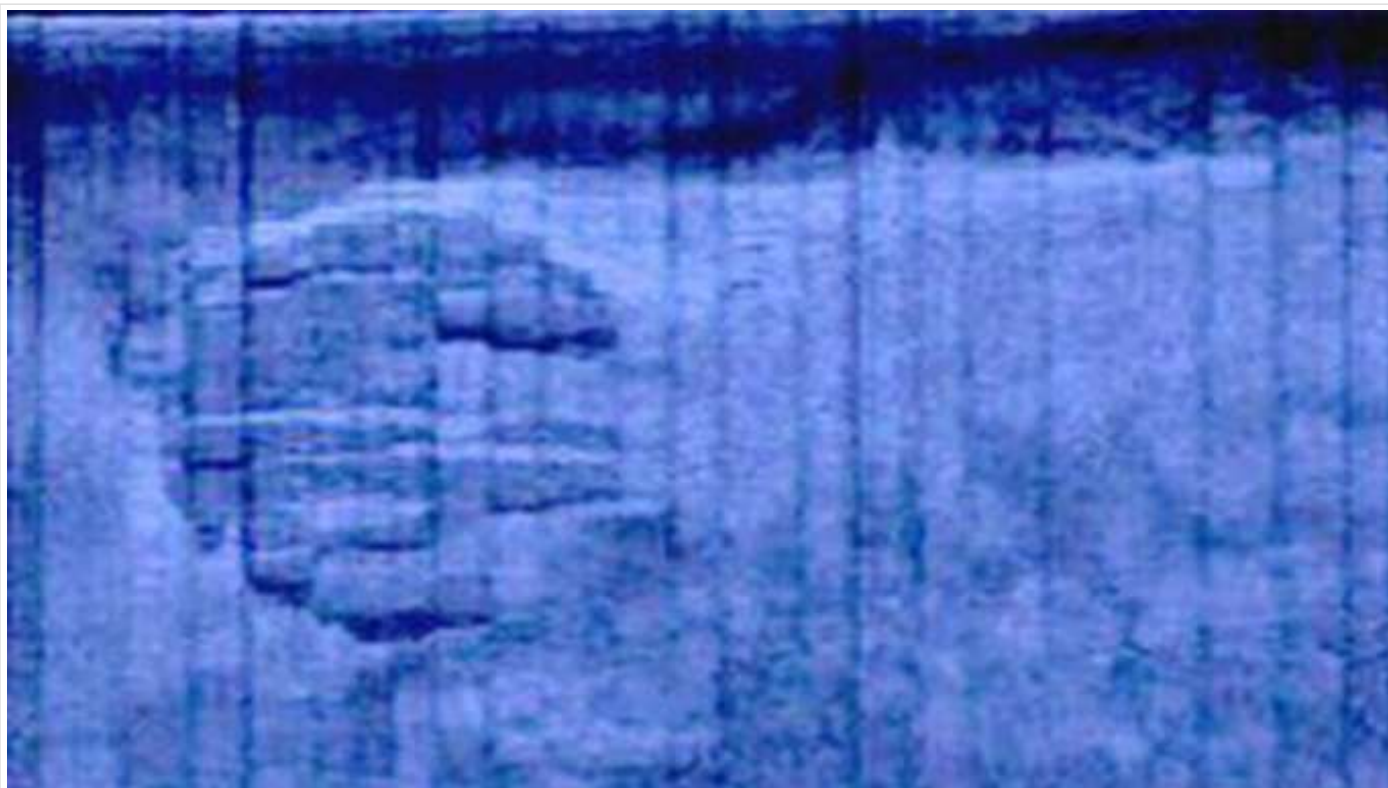
Med rikedomarna Gösta tjänat på sitt pollenimperium satsade han på ishockeylaget Rögle BK under 60-talet – satsningarna tog dem till Elitserien. Senare etablerades även Allergon AB och Gösta intresserade sig i slutet av sitt liv främst för allergiforskning.

Huruvida Gösta verkligen mötte utomjordingar i gläntan den där vårdagen har flera sett på med skepsis. En av dem är journalisten Carl Svahn som skrivit två böcker om Carlssons upplevelse.

– Om de verkligen var där den 18 maj 1946 och landade, det ser jag som ganska tveksamt trots allt, säger han.

Den 4 oktober 2003 gick han bort, 85 år gammal och in i den sista intervjun höll han fast vid historien om utomjordingarna.

Mystiska cirkeln i Östersjön

Mystiska cirkeln på Östersjöns botten.

Foto: OCEAN X TEAM

Det var i juni 2011 som gruppen Ocean X team, med yrkesdykaren Peter Lindberg och entreprenören Dennis Åsberg i spetsen, gav sig ut på Östersjön för att leta efter skeppsvrak. Plötsligt såg de något mystiskt på sin scannerskärm som läste av havsbotten - ett cirkelformat föremål. En bild som togs med en så kallad sonare, ett scannerverktyg, visades upp för Sveriges främsta marinbiologer – men ingen kunde svara på vad den märkliga ringen var för något.

Bilden spreds snabbt och fick mycket uppmärksamhet både i svenska och utländska medier. Spekulationerna gick vilda, vad kunde det vara för föremål? Var det skapat av mänsklig hand? En del var snabba med teorier om ufon, bland annat den brittiska tabloiden Daily Mail jämförde formationen med Star wars-karaktern Han Solos rymdskepp.

Vid närmare undersökning visade sig cirkeln ligga på 85 meters djup och ha en diameter på nästan 60 meter. I juli 2012 gjordes den första dykningen för att

försöka reda ut vad som egentligen dölde sig i djupet. En av dykarna som deltog var Stefan Hogeborn som vid det laget hade 20 års erfarenhet av dykning.

Han beskrev cirkeln som en stenformation som såg ut att vara guten i cement.

– Det ser ut nästan som ett pärlhalsband eller att någon har försökt göra en eldstad med en decimeter stora stenar på havets botten, sa han till Expressen då om den märkliga cirkeln.

Dykarna tog också bilder som visade "bullar" eller "svampar som satt ihop med varandra och formade cirkeln. Vid ytterligare ett dyk tog dykarna med sig en slägg för att få loss en bit av materialet.

Det mediala ljuset som riktats mot den mystiska cirkeln har gjort att en lång rad teorier om vad det egentligen kan röra sig om, har föreslagits. Några förslag har varit en meteor, någon form av sandsten, en utformning som skapats när två kontinentalplattor kolliderat, en vulkan eller ett ubåtshinder från andra världskriget.

Främst i Asien och USA har det spekulerats i om det kan handla om utomjordiska krafter som skapat cirkeln.

Men flera skeptiker har också riktat kritik mot Ocean X team och menat att gruppen medvetet uttryckt sig vagt om cirkeln.

– Jag är väldigt skeptisk till det hela, så svårt borde det inte vara att ta reda på vad det verkligen är. Man kan göra sådana dokumentationer på det djupet, sa Johan Rönnby, professor i maritim arkeologi vid Södertörns Högskola till Expressen 2013.

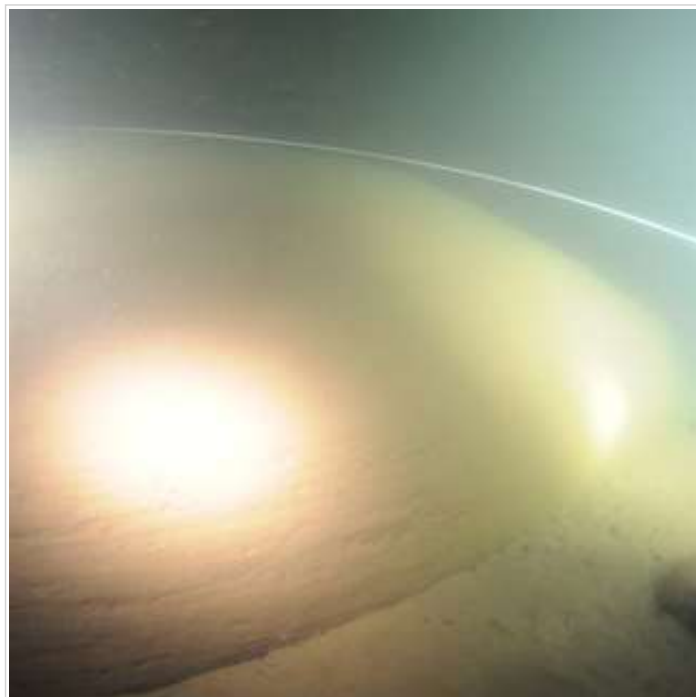
Dennis Åsberg kontrade då med att det visst var mystik, men att han gärna vill ha hjälp med att lösa mysteriet.

Även journalisten Clas Svahn, internationell samordnare vid riksorganisationen UFO-Sverige, är skeptisk. Strax efter att fyndet gjorts kontaktades föreningen av dykarna.

– Den har inte råd att gå ner och fortsätta utredningen. Innan någon

annan oberoende går ner så vet vi inte vad det är. Geologer säger att det finns liknande formationer i närheten och att det är ett helt naturligt geologiskt fenomen som bara råkar se ut som ett rymdskepp ur Star Wars. Att det råkar likna något som stämmer in på våra förutfattade meningar av hur ett rymdskepp ska set ut betyder absolut inte att det är något sänt. Önsketänkandet har en tendens att ta över och vetandet i det här fallet är ganska litet, säger han.

Men faktum kvarstår – ännu har ingen lyckats knäcka gåtan om vad som döljer sig i Östersjöns djup.

Närbild på cirkeln.

Foto: OCEAN X TEAM

Evelina Malteson

evelina.malteson@expressen.se

Ansvarig utgivare: Thomas Mattsson

Redaktör i tjänst: Daniel Jacobs

Telefon till redaktionen: 08 - 738 30 00

Tipsa oss: via mobil 71717 eller mejla 71717@expressen.se

Mejla redaktionen: redaktion@expressen.se

Anmäl till [Pressombudsmannen](#)

© AB Kvällstidningen Expressen